

Τριμηνιαίος Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

Η έρευνα για την κατάρτιση του δείκτη πραγματοποιείται από την Εταιρεία Ανώτατων Στελεχών Επιχειρήσεων (**ΕΑΣΕ**), φορέα που εκφράζει και εκπροσωπεί το ανώτατο επαγγελματικό μάνατζμεντ στην Ελλάδα, με μέλη ανώτατα στελέχη των σημαντικότερων εταιρειών της χώρας, σε συνεργασία με την **ICAP Group**, τον μεγαλύτερο όμιλο παροχής υπηρεσιών προς επιχειρήσεις. Η έρευνα διεξάγεται κάθε τρίμηνο στα κορυφαία διευθυντικά στελέχη των μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων με σκοπό την καταγραφή των εκτιμήσεων τους για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση και τις προβλέψεις τους για το εγγύς μέλλον.

Μεθοδολογία

Η έρευνα διεξάγεται στους CEO (Διευθύνοντες Συμβούλους, Προέδρους, Γενικούς Διευθυντές) των 2.650 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων. Στον πληθυσμό αυτό προστίθενται τα μέλη της ΕΑΣΕ, έτσι ο πληθυσμός ανέρχεται σε 3.020. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 11 ερωτήσεις, η συμπλήρωση και καταχώρηση του οποίου γίνεται ηλεκτρονικά μέσω ειδικού λογισμικού και ιστοσελίδας (www.icarb2b.gr). Οι 10 βασικές ερωτήσεις αφορούν την τρέχουσα κατάσταση της οικονομίας και τις μελλοντικές προσδοκίες, ενώ στους CEO απευθύνεται 1-2 επιπλέον ερωτήσεις που αφορούν σημαντικά θέματα γενικότερου οικονομικού ενδιαφέροντος κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Από το σύνολο των απαντήσεων στις 10 βασικές ερωτήσεις κατασκευάζεται ο γενικός δείκτης (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO General Index). Από τις απαντήσεις που αφορούν μόνο στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση κατασκευάζεται ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Current status Index), ενώ από τις απαντήσεις που σχετίζονται με τις μελλοντικές εκτιμήσεις κατασκευάζεται ο δείκτης προσδοκιών (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Expectation Index). Η μετατροπή των απαντήσεων σε δείκτη και στη συνέχεια σε χρονολογική σειρά πραγματοποιήθηκε με την χρήση της μεθόδου net-balances (διαφορές θετικών-αρνητικών απαντήσεων)¹. Όλοι οι δείκτες είναι τριμηνιαίοι με βάση το 4^ο τρίμηνο του 2008 που πραγματοποιήθηκε η πρώτη έρευνα. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας περιλαμβάνει επιπλέον την ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων ανά ερώτηση, ενώ γίνεται ανάλυση των απαντήσεων ανάλογα με το μέγεθος των επιχειρήσεων οι οποίες διακρίθηκαν σε τρία στρώματα με κριτήριο την απασχόληση (Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με απασχόληση που δεν υπερβαίνει τα 100 άτομα, μεγάλες επιχειρήσεις με 101-300 εργαζόμενους και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις με 301 απασχολούμενους και άνω) και ανάλογα με τον τομέα δραστηριοποίησης όπου οι επιχειρήσεις διακρίθηκαν σε τρία στρώματα (αγροτικά προϊόντα-βιομηχανία-ενέργεια-κατασκευές, εμπόριο, υπηρεσίες). Το δείγμα ενημερώνεται σε κάθε έρευνα κατά ένα μικρό ποσοστό, ώστε να παρακολουθεί τις εξελίξεις των οικονομικών μεγεθών των επιχειρήσεων καθώς και τις μετακινήσεις των ανώτατων στελεχών.

¹ OECD, *Business Tendency Surveys-A handbook*, 2003

Οι τρέχουσες διεθνείς οικονομικές εξελίξεις και η κατάσταση στην Ελλάδα

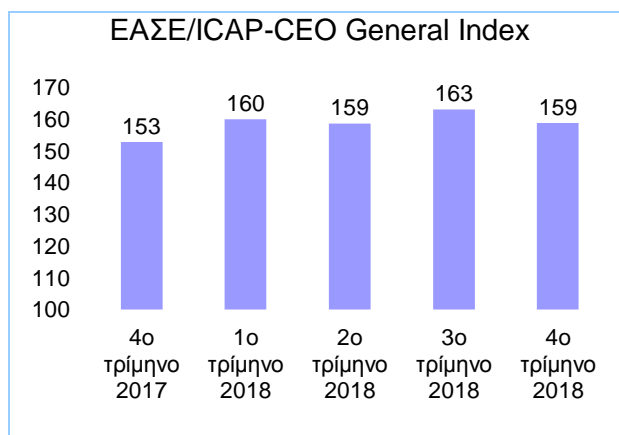
Σύμφωνα με τις πρόσφατες εκτιμήσεις της Eurostat κατά το 3^ο τρίμηνο του 2018 το ΑΕΠ των 19 χωρών της ευρωζώνης αυξήθηκε κατά 0,2% και των 28 χωρών μελών της Ε.Ε κατά 0,3% έναντι του προηγούμενου τριμήνου². Σε σύγκριση με το 3^ο τρίμηνο του 2017 ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σημείωσε αύξηση +1,6% στην ευρωζώνη και +1,8% στην ΕΕ(28). Στις ΗΠΑ ο ρυθμός ανάπτυξης το τρίτο τρίμηνο του 2018 (έναντι του 3^{ου} τριμήνου 2017) διαμορφώθηκε σε +3,0%. Η υψηλότερη ανάπτυξη έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του προηγούμενου έτους καταγράφηκε στη Μάλτα (7,9%) και ακολούθησαν η Πολωνία (5,7%), Λετονία (5,3%), Ουγγαρία (5,2%), Σλοβενία (5,0%), Σλοβακία (4,5%), Ρουμανία (4,1%), Εσθονία (3,9%), Κύπρος (3,7%), Βουλγαρία (3,1%), Λιθουανία (2,9%), Κροατία (2,7%), Ισπανία και Φινλανδία (2,5%), Τσεχία, Ολλανδία και Αυστρία Πορτογαλία (2,1%), Δανία (2,0%), Σουηδία (1,7%), Βέλγιο (1,6%), Μ. Βρετανία (1,5%), Γαλλία (1,4%), Γερμανία (1,2%), και Ιταλία (0,7%). Ο ρυθμός ανάπτυξης στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε (2,2%).

Οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάπτυξη στην Ελλάδα διαμορφώνονται σε (2,0%) αύξηση του ΑΕΠ για το έτος 2019 και το 2020³. Ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος (BCI)⁴ για την ευρωζώνη σημείωσε πτώση από (+1,21) τον Σεπτέμβριο του 2018 σε (+0,82) τον Δεκέμβριο του 2018.

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Δεκέμβριο του 2018.

Το τέταρτο τρίμηνο του 2018 ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO General Index) σημείωσε κάμψη και διαμορφώθηκε στις 159 μονάδες έναντι 163 το προηγούμενο τρίμηνο.

Η πτώση του δείκτη αποτυπώνει την αβεβαιότητα και ίσως ανησυχία μεταξύ των CEOs σχετικά με την είσοδο σε παρατεταμένη προεκλογική περίοδο η οποία ενδεχομένως να οδηγήσει την οικονομική πολιτική σε παρέκκλιση από τις συμφωνηθείσες μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα μετά την τυπική ολοκλήρωση του προγράμματος προσαρμογής. Στο πρώτο τρίμηνο του 2019 θα φανεί αν η κάμψη είναι πρόσκαιρη ή έχει μονιμότερα χαρακτηριστικά.

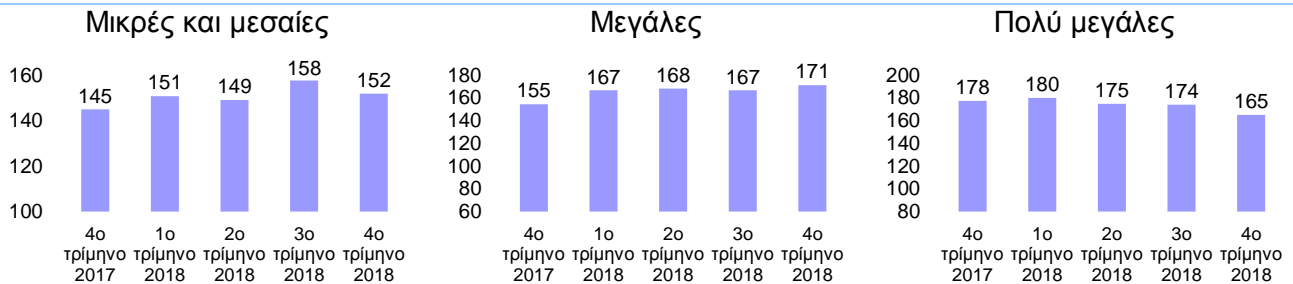
² Eurostat, newsrelease euroindicators, 7 December 2018.

³ European Commission, European Economic Forecast – November 2018.

⁴ European Commission, Business Climate Indicator for the Euro Area, December 2018.

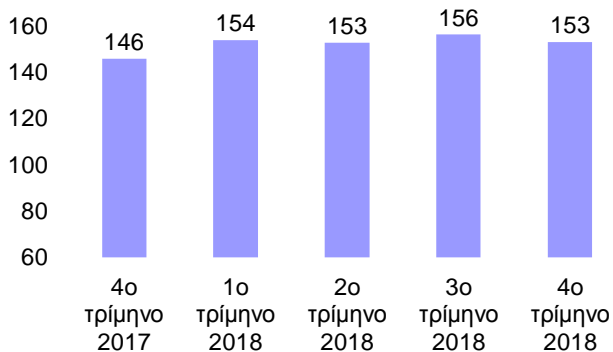
Η ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά κατηγορία μεγέθους δείχνει πτώση του δείκτη στις μικρές, μεσαίες και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις και άνοδο στις μεγάλες.

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Confidence Index ανά μέγεθος επιχείρησης με κριτήριο την απασχόληση

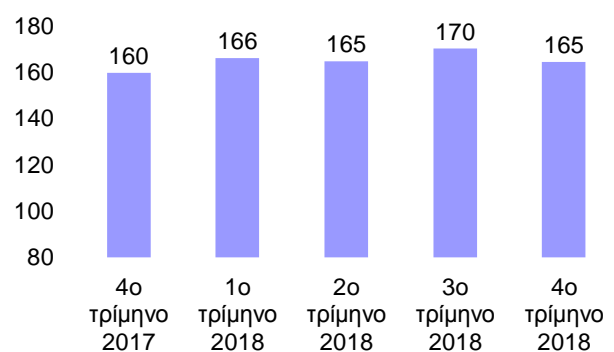

Ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης (ΕΑΣΕ-CEO Current status Index) σημείωσε κάμψη και διαμορφώθηκε στις 153 μονάδες έναντι 156 το προηγούμενο τρίμηνο. Παρόμοια και ο δείκτης προσδοκιών (ΕΑΣΕ-CEO Expectation Index) παρουσίασε μείωση στις 165 μονάδες έναντι 170 του προηγούμενου τριμήνου.

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Current status Index

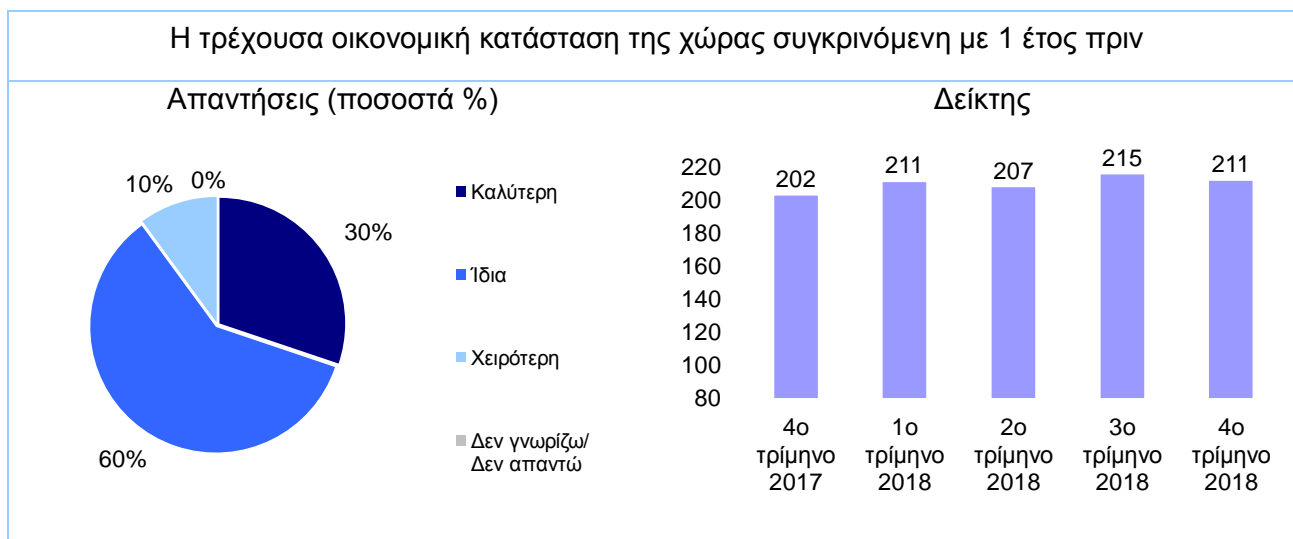

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Expectation Index

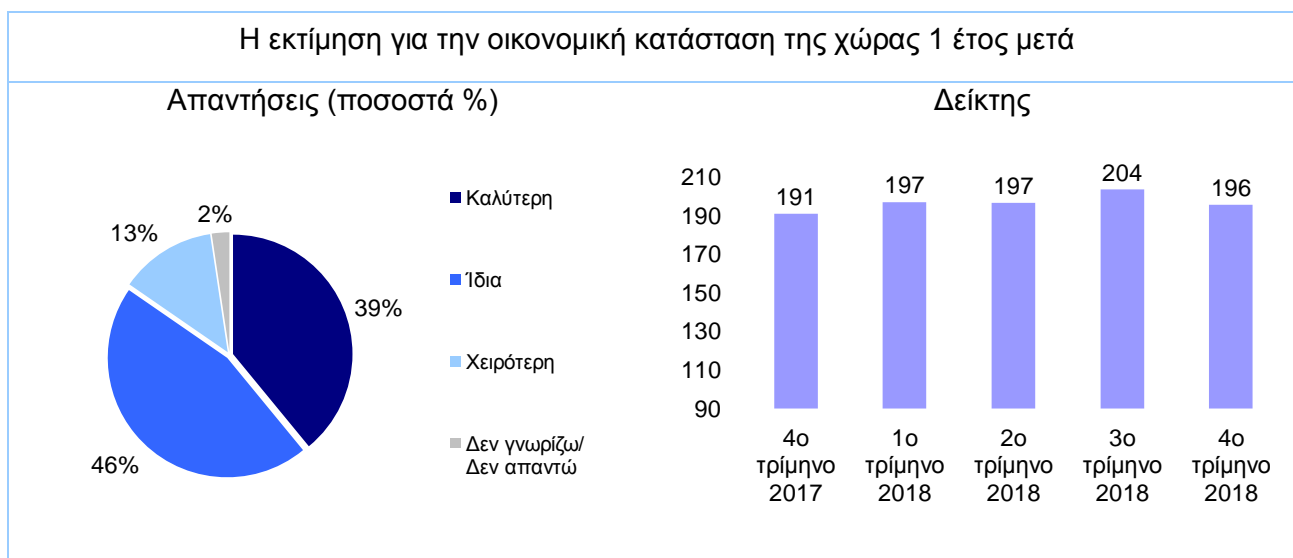

Τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας Δεκεμβρίου 2018

Ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης της χώρας σημείωσε πτώση και διαμορφώθηκε στις 211 μονάδες έναντι 215 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι βελτιώθηκε η τρέχουσα οικονομική κατάσταση της χώρας, διαμορφώθηκε σε 30%. Πιο αισιόδοξοι είναι οι CEOs των μεγάλων επιχειρήσεων οι οποίοι σε ποσοστό 42% δηλώνουν ότι η τρέχουσα οικονομική κατάσταση της χώρας είναι καλύτερη συγκρινόμενη με 1 έτος πριν.

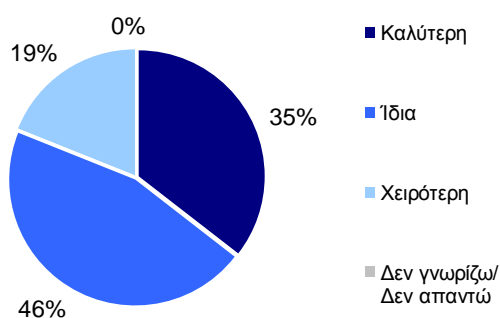
Ο δείκτης πρόβλεψης της οικονομικής κατάστασης της χώρας ένα έτος μετά μειώθηκε στις 196 μονάδες έναντι 204 μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που εκτιμά ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας θα είναι καλύτερη στο επόμενο έτος διαμορφώθηκε σε 39%, ενώ για τους CEOs των μεγάλων επιχειρήσεων είναι αυξημένο σε 52%.

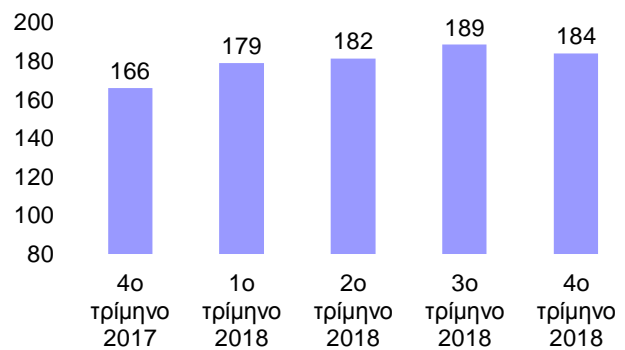
Ο δείκτης της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις σημείωσε κάμψη στις 184 μονάδες έναντι 189 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι η τρέχουσα κατάσταση του κλάδου τους είναι καλύτερη σε σχέση με 1 έτος πριν ανήλθε σε 35%, ποσοστό που αυξάνεται σε 42% για τους CEOs των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών.

Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση του κλάδου δραστηριοποίησης σε σχέση με 1 έτος πριν

Απαντήσεις (ποσοστά %)

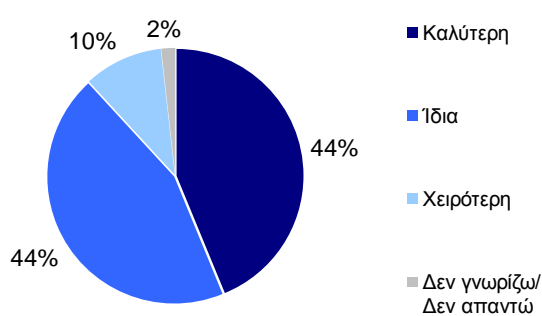
Δείκτης

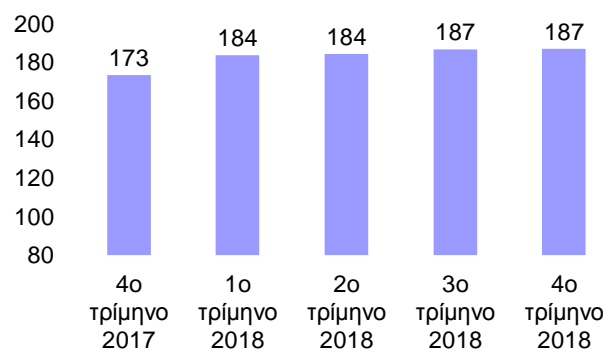
Ο δείκτης προσδοκιών για την οικονομική κατάσταση του κλάδου δραστηριοποίησης παρέμεινε σταθερός στις 187 μονάδες. Το ποσοστό των CEOs που θεωρούν ότι σε ένα χρόνο οι κλάδοι που δραστηριοποιούνται θα είναι σε καλύτερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με την τωρινή διαμορφώθηκε σε 44%.

Η εκτίμηση για την οικονομική κατάσταση του κλάδου δραστηριοποίησης 1 έτος μετά

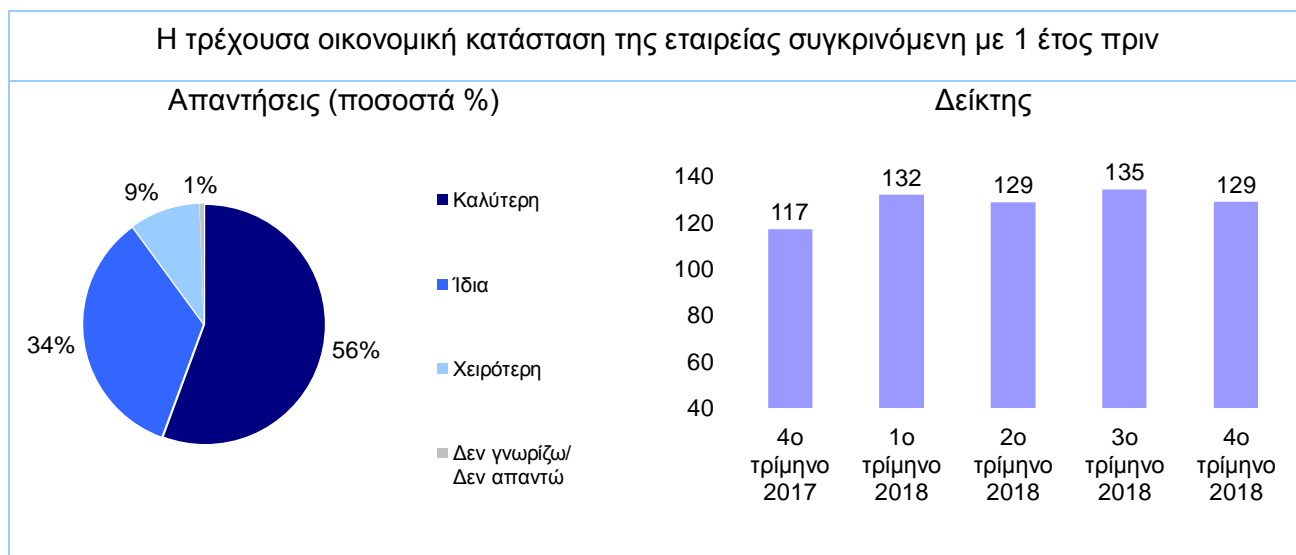
Απαντήσεις (ποσοστά %)

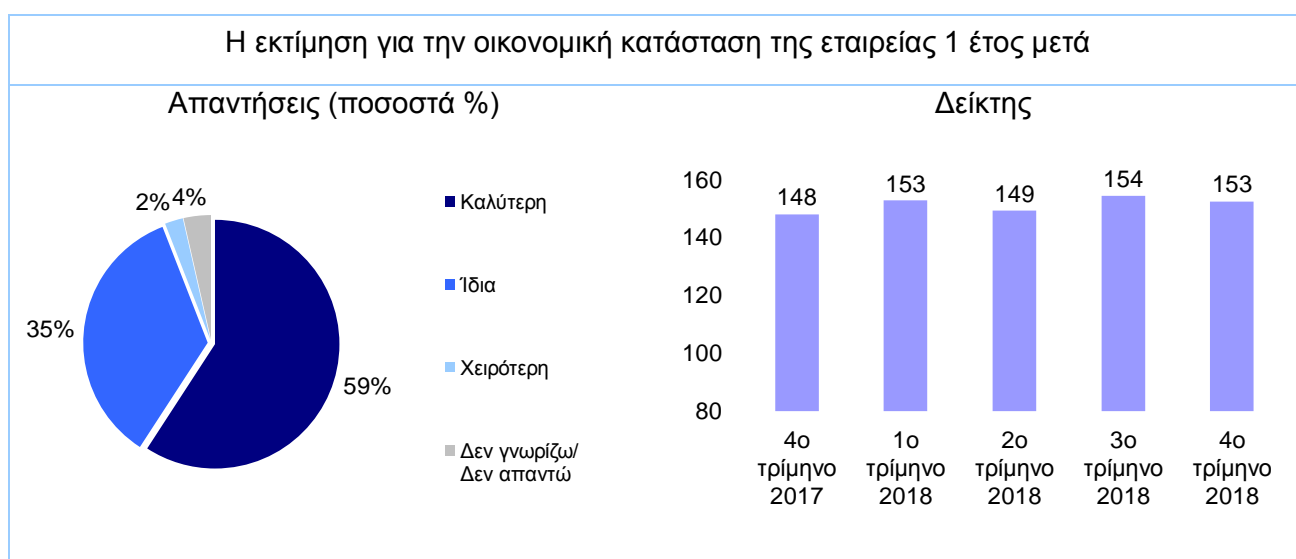
Δείκτης

Ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης των εταιρειών μειώθηκε στις 129 μονάδες έναντι 135 μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι η τρέχουσα οικονομική κατάσταση των εταιρειών τους είναι καλύτερη σε σχέση με ένα έτος πριν διαμορφώθηκε σε 56%, ποσοστό που αυξάνεται σε 65% για τους CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων και 61% για τους CEOs των εμπορικών επιχειρήσεων.

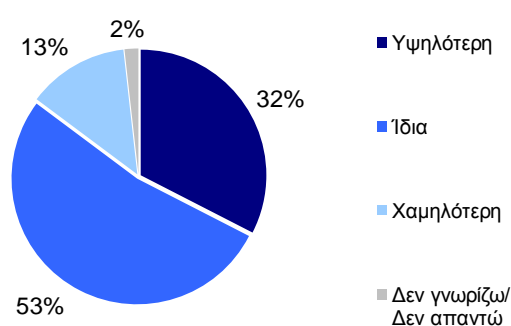
Ο δείκτης προσδοκιών των CEOs για την οικονομική κατάσταση της εταιρείας τους το επόμενο έτος σημείωσε οριακή πτώση στις 153 μονάδες έναντι 154 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που προσδοκεί βελτίωση στο επόμενο έτος ανήλθε σε 59%, ενώ πιο αισιόδοξοι εμφανίζονται οι CEOs των μεγάλων επιχειρήσεων σε ποσοστό 64%.

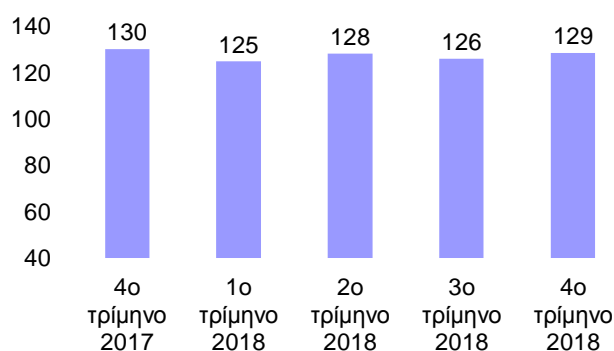
Αντίθετα με τους υπόλοιπους δείκτες, ο δείκτης τρεχουσών δαπανών για επενδύσεις παγίου κεφαλαίου παρουσίασε άνοδο στις 129 μονάδες έναντι 126 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι η τρέχουσα επενδυτική δαπάνη των επιχειρήσεων που διοικούν είναι υψηλότερη σε σχέση με το προηγούμενο έτος διαμορφώθηκε σε 32%, ποσοστό που αυξάνεται σε 44% για τους CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων.

Η τρέχουσα δαπάνη για επενδύσεις παγίου κεφαλαίου της εταιρείας σε σχέση με 1 έτος πριν

Απαντήσεις (ποσοστά %)

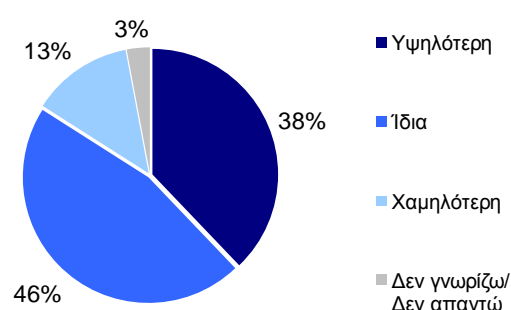
Δείκτης

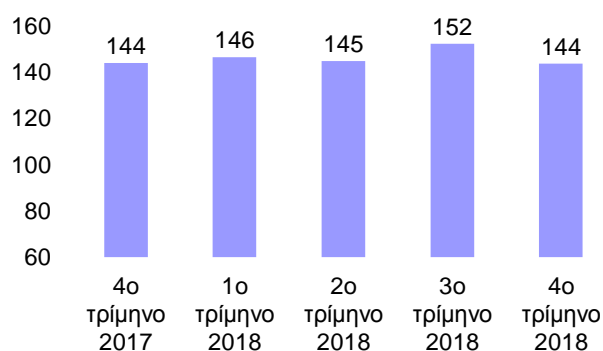
Ο δείκτης επενδυτικών προσδοκιών μειώθηκε και διαμορφώθηκε στις 144 μονάδες έναντι 152 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι οι επενδυτική δαπάνη στις επιχειρήσεις που διοικούν θα είναι υψηλότερη κατά τον επόμενο χρόνο, διαμορφώθηκε σε 38%, ποσοστό που αυξάνεται σε 55% για τους CEOs των μεγάλων επιχειρήσεων.

Η εκτίμηση για την δαπάνη επενδύσεων παγίου κεφαλαίου της εταιρείας 1 έτος μετά

Απαντήσεις (ποσοστά %)

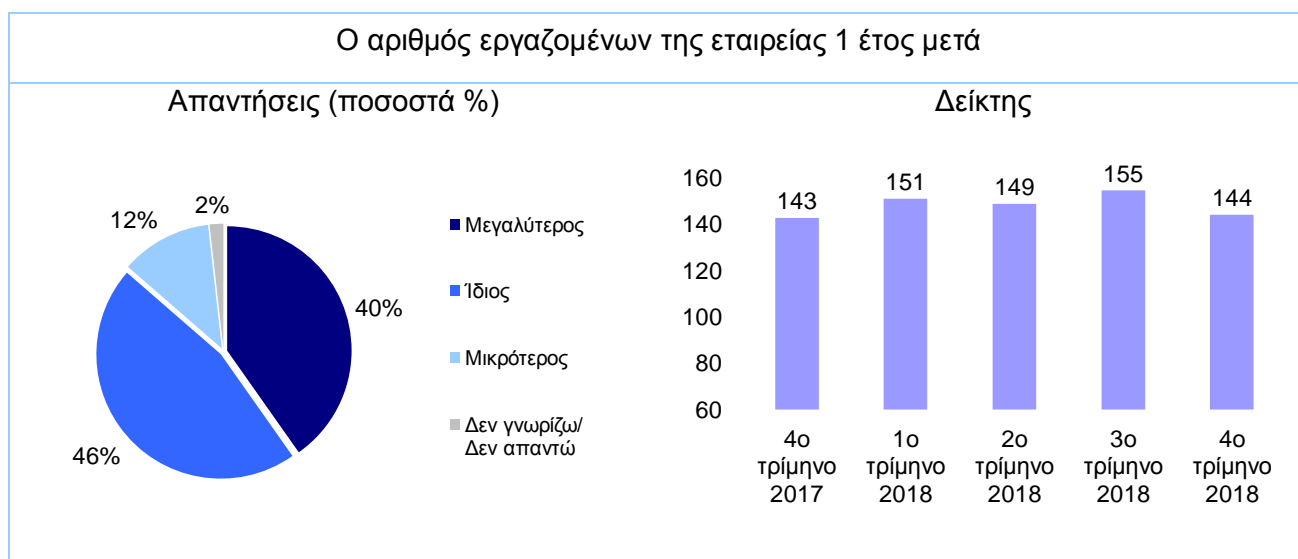
Δείκτης

Ο δείκτης τρέχουσας απασχόλησης παρουσίασε πτώση στις 112 μονάδες έναντι 117 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι ο αριθμός των εργαζομένων στις επιχειρήσεις που διοικούν είναι μεγαλύτερος σε σύγκριση με ένα έτος διαμορφώθηκε σε 43%, ποσοστό το οποίο στις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών είναι υψηλότερο και ανήλθε σε 49%.

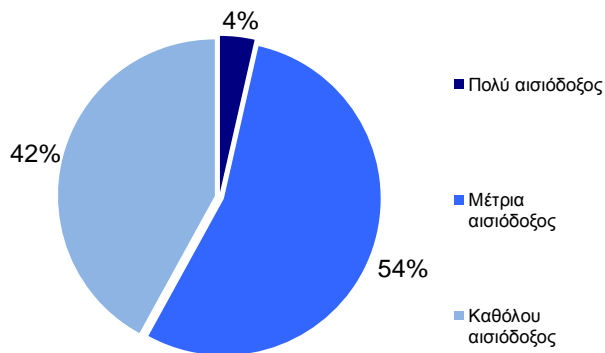
Ο δείκτης προσδοκίων απασχόλησης μειώθηκε στις 144 μονάδες έναντι 155 μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Το μερίδιο των CEOs που δηλώνουν ότι η απασχόληση στις εταιρείες που διοικούν θα είναι αυξημένη 1 έτος μετά διαμορφώθηκε σε 40%, ποσοστό που αυξάνεται σε 50% για τους CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων.

Εκτός των βασικών ερωτήσεων που υποβάλλονται κάθε τρίμηνο στους CEOs, ζητήθηκε επιπλέον

Με δεδομένο ότι η Ελλάδα χρειάζεται ένα επενδυτικό σοκ που θα διασφαλίσει την σταθερότητα της μελλοντικής ανάπτυξης, πόσο αισιόδοξος είστε ότι αυτό θα συμβεί στο άμεσο μέλλον;

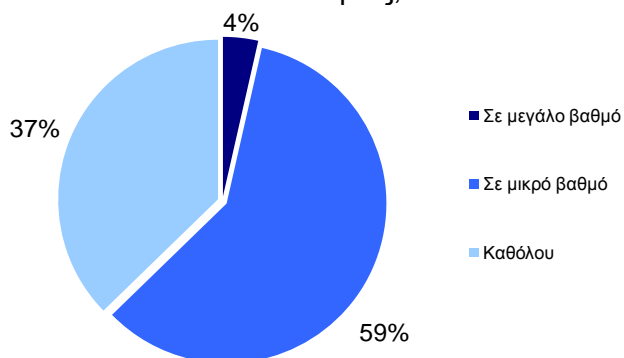
να εκφράσουν τη γνώμη τους για την πιθανότητα να συμβεί ένα επενδυτικό σοκ που θα εξασφαλίσει την σταθερότητα της μελλοντικής οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Το 54% των CEOs είναι αισιόδοξοι σε μέτριο βαθμό ότι μπορεί να προκύψει μια τόσο σημαντική αύξηση στις επενδύσεις, ενώ μόνο το 4% των CEOs είναι πολύ αισιόδοξοι. Ωστόσο το υπόλοιπο 42% των CEOs θεωρεί ότι είναι δύσκολο στο άμεσο μέλλον να αυξηθούν σε τέτοιο βαθμό οι επενδύσεις και

δηλώνουν καθόλου αισιόδοξοι, ποσοστό που αυξάνεται σε 59% για τους CEOs των βιομηχανικών επιχειρήσεων.

Οι CEOs ερωτήθηκαν επίσης για τον βαθμό ανταπόκρισης της εκπαίδευσης στις σύγχρονες

Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση στην Ελλάδα ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της οικονομίας;

ανάγκες της οικονομίας. Έξι στους δέκα CEOs θεωρούν ότι η εκπαίδευση στην Ελλάδα ανταποκρίνεται σε μικρό βαθμό στις σύγχρονες ανάγκες της οικονομίας, ενώ παράλληλα σχεδόν τέσσερις στους δέκα CEOs δηλώνουν ότι δεν ανταποκρίνεται καθόλου στις σύγχρονες ανάγκες. Ωστόσο πολύ μικρό ποσοστό των CEOs το 4% θεωρεί ότι η εκπαίδευση καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τις σύγχρονες ανάγκες της οικονομίας.